

Toimittaja Aalto Puutio

Eheyttämiseksi kutsutaan toimintaa, jossa seksuaali tai sukupuolivähemmistöön kuuluva ihminen yritetään tavalla tai toisella muuttaa heteroseksuaaliksi ja cissukupuoliseksi. Missä eheyttämistä oikein tapahtuu? Entä millainen merkitys on Ehjänä syntynyt -kansalaisaloitteella, joka ajaa eheytystoiminnan kriminalisointia? Mä olen Aalto Puutio ja mun kanssa näistä kysymyksistä puhumaan on tullut Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee. Tervetuloa.

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

Kiitos.

Toimittaja Aalto Puutio

Mikko Ala-Kapee, miten sä määrittelisit mitä eheyttäminen on?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

Haluaisin yrittää kiteyttää sen niin, että, öö mun nähdäkseni se on henkistä väkivaltaa, yritys manipuloimalla puuttua henkilön identiteettiin yleensä niin, että ainakin tässä omassa asiakaspiirissä niin on pyritty muuttamaan henkilön seksuaalista suuntautumista ja tai sukupuoli identiteettiä ja tällä ehdotuksella on pääsääntöisesti ainoastaan yksi suunta eli kohti joko heteroseksuaalisuutta tai sitten niin sanottua syntymässä määritettyä sukupuolta eli cissukupuolta, joka sitten on vastoin henkilön omaa kokemusta.

Tässä itse asiassa ei ole oikeastaan merkitystä sillä, että onko, onko tämä asiakas tai tämän niin sanotun hoidon kohde, tai pikemminkin uhri, kärsiikö hän itsesyrjinnästä, itseinhosta, joka on saattanut olla vaikuttimena tähän haluan lähteä mukaan niin kutsuttuun eheytykseen, että tässä pitäisi nimenomaan sitten pystyä luottamaan niihin ammattilaisiin, että he itse tietävät, että mitkä auttamisen rajat on ja mitä siinä voidaan tehdä. Eli eli toisin sanoen yksinkertaisesti ainoa suunta tämmöistä tilanteessa, että kun ihminen ei pysty hyväksymään omaa seksuaalisuuttaan tai seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli identiteettiään niin niin on pyrkiä lempeästi häntä kunnioittaen kohti sitä omaa itsemäärittelyä.

Toimittaja Aalto Puutio

Tota missä eheytystoimintaa Suomessa tapahtuu? Ketkä sitä tekevät?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

No tästä ei tiedetä riittävästi. Tämä minun omakin kokemukseni perustuu meidän valtakunnalliseen Sinuiksi-palveluun. Meille tulee vuodessa semmoinen seitsemisensataa yhteydenottoa vuodessa, josta osa tulee anonymisti. Mä oon, sen lisäksi, että mä hallinnoin toiminnanjohtajana tätä palvelua niin sitten mä oon yksi yksi näistä työntekijöistä ja mulla on kollegana seksuaaliterapeutti Outi Santavuori, niin niin, jos meillä on seitsemisensataa yksittäistä asiakasta, niin niin viidestä kymmeneen asiakasta vuodessa hakee tukea voidakseen selviytyä siitä, että että on on tullut eheytyksen kohteeksi ja ja usein ei suinkaan käytetä tätä tiettyä sanaa tai termiä vaan vaan se tulee sitten ilmi niiden käytäntöjen ja manipuloinnin ja toiminnan

seurauksena, minkä uhriksi hän on ihan virallisissa yhteyksissä joutunut. Eli toisin sanoen niinku joko semmoisissa ammatillisissa yhteyksissä, jossa on toimittu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattinimikkeiden puitteissa.

Toimittaja Aalto Puutio

No millaista eheyttäminen käytännössä on? Millaisin sanoin tai teoin sitä yritetään tehdä?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

No siinä yritetään tietoisesti pyrkiä muuttamaan sitä ihmisen identiteettiä. Sanoin, teoin, hyvin usein ja hyvin tyypillistä on se, että tässä on hengellinen motiivi eli rukoilu voi olla hyvinkin todennäköistä, saatetaan ohjata leireille, jossa sitten tällainen niinku pitkäaikainen manipulaatioaltistus on mahdollista ja ja sen seurauksena saattaa syntyä niinku semmoisia väliaikaisia tiloja, että henkilö saattaa jopa ajatella, että nyt minä olen niin kuin eheytyneet, lainausmerkeissä, ja sitä suurempi sitten se aiheutettu vahinko on, että kun tunnustetaan että sitten kun se, uskaltaisikohan sitä nyt sanoa vaikka itsesuggestioksi, niin sitten tota purkautuu ja toteaa että että niin.

Siis todettakoon nyt jo, että seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti niin ne on seikkoja joihin henkilö ei voi missään määrin itse vaikuttaa tai päättää tai alkaa joksikin tästä eteenpäin, eli nää ei ole niinku valinnanvaraisia asioita. Ihminen on sitä mitä on ja kurjinta kyllä niin myöskin semmoisissa olosuhteissa, joissa ei tule hyväksytyksi ja arvostetuksi omana itsenään, jolloin tämä ympäristöön satuttavuus ja vahingollisuus on erityisen korostunut eli jossa ei kunnioiteta henkilöä muuta kuin kuin itsensä heteroseksuaali ja syntymässä määritettyyn tytön tai pojan tai miehen ja naisen sukupuoliin itseensä määrittäviä henkilöitä.

Toimittaja Aalto Puutio

Me puhutaan Pirkanmaan setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapeen kanssa nyt siitä, mitä eheyttäminen on ja missä sitä tapahtuu.

Mutta siirrytään sitten siihen ehkä kaikista riipaisevimpaan, eli minkälaisia seurauksia eheyttämisellä voi olla ihmiselle?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

No hyvin pitkäaikaisiakin seuraamuksia siis ensinnäkin, mä siis itse en ole sote-ammattilainen, mä mä koitan sen takia löytää niinku varovasti sanoja, mä oon siis yhteiskuntatieteilijä itse ja ja katson tätä aika tälleen niinku laki-perspektiivistä, mut totta kai tää seksuaalivahingon- ja tuleva seksuaaliterapia-opinnot jotka nyt joulukuussa saadaan päätökseen niin antaa myöskin hiukan enemmän mandaattia sitten mieltä tällä lailla niinku myöskin tästä terveyden näkökulmasta, ainakin nyt seksuaaliterveyden näkökulmasta.

Mä uskon, että siinä luodaan trauma. Siinä vahvistetaan käsitystä, ettei kelpaa sellaisena kun on, ei tule hyväksytyksi.

Useimpien meidän ihmisten lähtökohtainen tarve on olla turvassa, tulla hyväksytyksi. Ja se pitäisi olla niinku se vallitseva ajatus ihan sieltä lapsuudesta saakka. Ja ja sitten jos jos tämä ikään kuin tämä sopimus siitä että riittää ja on hyvä omana itsenään tai joksi on pyrkimässä ja tulollaan, ikään kuin kuoriutumassa itseksensä, jos siihen puututaan, jos se rikotaan...

Monille saattaa hyvinkin riittää yksi vakava puuttuminen, kaltoinkohtelu, joka voi satuttaa, mutta sitten jos se on pahimmillaan yhtäjaksoista ja jatkuvaa ja, tällöin tämä voi tarkoittaa sitä, että kun usein nää on, nää kuulostaa niin teoreettiselta, niin niin täällä esimerkiksi voisi tarkoittaa sitä, että, että se henkinen väkivalta on toistuvaa mitätöintiä, kyseenalaistamista, vahingoittamista, yritetään eri keinoin oppia pois jostakin, mikä on kuitenkin täysin mahdotonta, erilaisten altistusten, ajatus- ja mielikuvaharjoitusten kautta.

Niin onhan tää nyt äärimmäisen vakava asia, että että mun yksi pitkäaikaisiin oma asiakkaani, jonka mä tunnen viiden vuoden takaa. Niin niin. Mulla ei lupaa tietenkään, tai voisi olla sitten, mutta tota, täytyy sanoa, että hän hänen ikäväkseen hän on vastikään tullut täysi ikäiseksi ja ja siten esimerkiksi lastensuojelutoimien käynnistäminen hänen kohdallaan on on mahdottomia ja ja hän elää perheessä, jossa vanhemmat on sote-ammattilaisia, joilla on vahva uskonnollinen vakaumus, ja he ei voi hyväksyä tätä nuorta aikuista lastaan sellaisena kuin hän on, ja he tiiviisti pyrkivät muuttamaan hänen niin, että hän kelpaisi sille uskonnyhteisölle ja perheelleen.

Samanaikaisesti tämä nuori aikuinen on niin kuin tämmöistä itsemurhayrityskierteessä. Puhumme siis sadoista itsemurhayrityksistä ja hän on myöskin hienon moniammatillisen kohteena psykiatrian osastolla.

Meillä on tosiaan pitkä hoitokontakti. Meillä on hyvä suhde. Hän luottaa muhun, mutta hän ei ole antanut aikuisena minulle lupaa olla yhteydessä sinne hoitavaan tahoon, että mitä hänelle tehdään, koska hän haluaisi tulla hyväksytyksi myöskin siellä uskonnyhteisössä.

Ja tässähan nyt kuten huomaat, niin tässä esimerkissä niin tää eheytyks ei tapahdu siinä siinä moniammatillisessa työryhmässä, mutta se tapahtuu vanhemman osalta, jonka ammatillinen oma osaaminen pitäisi olla se este ja ja eettinen peruste sille, että hän ei tekisi näin omalle lapselleen ja tietenkin tämä vanhempi ajattelee itse tekevänsä oikein, niinku tämän lapsen parhaaksi.

Mutta mutta sitten niin.

Niin esimerkiksi se, että olisi sielläkin aina hoitokäytännön se, että käytäisiin läpi yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain syrjintäperusteet, joihin kuuluu siis seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin kunnioittaminen sellaisena kuin henkilö ne itse kokee.

Niin pelkästään tämä voisi olla jo semmoinen luvan on keino, että että se tervehdyttävä prosessi omaksi itseksi voisi alkaa, että ettei koe itseensä pakotetuksi niin kuin jatkuviin yrityksiensä kohteena niinku muuttaa itseensä semmoisessa tilanteessa, jossa se ei ole mahdollista.

Toimittaja Aalto Puutio

San Franciscon julkisen yliopiston tutkimuksen mukaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluva nuori yrittää itsemurhaa yli puolet todennäköisemmin, jos hänen vanhempansa yrittivät muuttaa hänen seksuaalisesta suuntautumisestaan.

Jos nuori joutuu käännytysrytysten kohteeksi sekä kotona että kodin ulkopuolella, luku melkein kolminkertaistuu. On siis selvää, että puhutaan äärimmäisen vakavia seurauksia aiheuttamasta ilmiöstä.

Miksei tähän ole puututtu aiemmin, miksi esimerkiksi terveydenhuollossa on edelleen vääriä käsityksiä kuin vaikkapa Amerikan psykiatrinen yhdistys linja vuonna 1998 eheyttämistä vastaan?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

Joo nää nää yhdysvaltalaiset tutkimukset on varsin oleellisia tässä, öö ei tarvitse mennä edes noin kauas kalaan, että et voi tukeutua ihan vaikka juuri julkistettuun THL:n kouluterveyskyselyyn ja ja sieltä löytyy ihan ihan suomalaista dataa ja sieltä tunnistetaan esimerkiksi se, että sateenkaarinuoreksi itsensä määrittävät vastaajat tästä kyselystä kokee 40% enemmän lähisuhdeväkivaltaa kuin muut nuoret.

Huolestuttavaa, mutta mä luulen mun siis muttu mun siis valistunut arvaukseni, että miksi tätä tapahtuu. Mä olen siis oman työni kautta tätä enemmän ja vähemmän, niinku viimeinen viimeisen 10 vuoden aikana yrittänyt saada niin stm:n, Valviran, lääkäriiliiton eettisen neuvottelukunnan ja nyt viimeksi sitten Psykiatriiliiton ja sieltähän viime vuonna tämä työ viimein lähti psykiatri Teemu Kärnän ansiosta liikkeelle, että hän näki tämän asian vakavuuden ja sen takia saatiin tämä lumipallo käyntiin. Eli tuli tämä Psykiatriiliiton ainutlaatuisen erinomainen kannanotto.

Mä luulen, että tässä on syynä se, että tämä on liian hirveää.

Tätä on liian vaikea ottaa vastaan, että näin vahingollista toimintaa tapahtuisi paikoissa, joissa niinku lähtökohtaisesti haluttaisiin luottaa siihen pyyteettömän toimintaan.

Ja niinhän se tietysti pitäisi ollakin, mutta mutta valitettavasti esimerkiksi suurin osa mun työtä niin on tuota omien asiakkaiden auttamista semmoista tilanteessa, että he on esimerkiksi saanut Kelan kautta psykoterapia- tuota kuntoutuspäätöksen, mikä on sinänsä upea asia. Niin sitten kun täytyy koettaa löytää se ammattilainen, jolle voi mennä turvallisesti mielin niin että vaikka se oma kysymys, mihin se kuntoutus oltaisiin saatu niin ei liittyisikään siihen omaan identiteettiin niin että löytyis semmonen terapeutti jonka luona voisi olla luontevasti oma itsensä ja että siinä ei olisi riskiä sille että niinku sitä terapiaa käytetään väärin ja tähänkin niinku yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki ikään kuin velvoittaa eli syrjinnän ennaltaehkäisyyn, tavalla tai toisella kertoo auki, että olet ammattitaitoisessa eettisesti pätevissä käsissä ja ja sitten pitkät kirjaukset näistä eri syventävistä perusteista, että ja että miten toimitaan, mikäli asiakas tai potilas ei tunnu, niinku koe sitä tilannetta, että tämä luottamussuhde tapahtuu.

Eli tässä tarvittaisiin tämmöisiä turvallistamisen mekanismeja.

Mutta ennen muuta sitä, että osaaminen on riittävällä tasolla ja että sitten ollaan sen luottamuksen arvoisia, että ei myöskään niinku, että että se auttaja tietää, tunnistaa omat norminsa, omat ennakkoluulonsa, on tehnyt kaiken sen työn jossain muualla voidakseen kohdata luontevasti ja ilman tämmöistä esimerkiksi eläintarhaolosuhteita, että onpa mielenkiintoista, että en ole koskaan ennen tavannut, saati sitten että että se kohtaaminen on niin epäkunnioittavaa, että siinä pyritään tietoisesti muuttamaan sitten henkilön omaa minää ja identiteettiä.

Toimittaja Aalto Puutio

Kansalaisaloite ehjänä syntynyt etenee eduskunnan käsittelyyn. Aloite ajaa eheytystoimien kriminalisointia.

Mitä sä ajattelet, millainen merkitys tällä kansalaisaloitteella on itse sateenkaariyhteisölle?

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

Mä koen, että tämä on ollut tässä niin kutsutussa sateenkaariyhteisössä, sehän on täysin kuvitteellinen, ei semmoista ole olemassakaan, mutta siis tässä tässä niinku aihe, niin tässä.

No esimerkiksi niinku omalle kuplalla, niin mitä se sitten ikinä tarkoittaakaan, niin tässä vuosien aikana niin mä tunnistan myöskin sen sisällä, että tämä on ollut liian epämiellyttävä, liian vaikea, liian vastenmielinen, että tuota, tähän voisi suhtautua semmoisena asiana, että tähän voisi ottaa jotain kantaa, koska se joko niin automaattisen hirveä tai sitten että haluaa ymmärrettävästi niinku säästää itsensä täältä.

Ja tämä on tullut tässä vuosien varrella sillä lailla esiin että että 2013 kun yritimme Verstaalle saada sateenkaarinäyttelyä historiallisista tapahtumista kokoon ja eheytyksen hän on ollut yksi suuri aihe myöskin sen osalta, että se on ollut ennen tiettyjä lakimuutoksia niin myöskin osa niinku sitä ihan psykiatriaa eli homoudesta, jos ei se ollut vankeustuomion paikka, niin sitten se on ollut mielenterveysdiagnoosin paikka ja sittenhän tietysti jos on koettu lainausmerkeissä sairaaksi niin sitten täytyy yrittää lainausmerkeissä parantaa tämä henkilö.

Ja me löydettiin ihmisiä joita on niin kuin se vanhan hoitokäytännön mukaan yritetty vaikkapa Pitkässäniemessä parantaa. Mutta heillekin näiden kokemuksen jakaminen oli liian traumaattista. Heistä ei ollut sittenkään, myöhemminkään pidetty missään vaiheessa huolta. Sitten me löydettiin joukko ihmisiä, joiden eheytykokemuksista oli paljon lyhyempi aika, mutta heilläkin oli sama tilanne, että että he halusivat kertoa, että heille on tapahtunut näin kauheita asioita.

Mutta useimmiten sitten ihanan rakastuminen oli pelastanut heidät. Että yksikin haastateltu oli itse lähtenyt mukaan tähän eheytystoimintaan, että hän oli hyvin niinku syvällä siinä eheytyksen ytimessä, kunnes hän itse rakastui ja ymmärsi sen rakkauden kautta, ettei tässä ole mitään vikaa.

Niin niin nää traumat on niin käsittelemättä ja sitten niinku niihin ei saa sörkkiä ellei ole mahdollisuutta, myöskin niinku et jos avataan niin pitää voida myöskin kunnolla sulkea ne ja se on sitä vastuullista hoitoa.

Sitten taas sukupuoli-identiteetin osalta, niin tää niin kutsutun eheytyssajattelun historia on vähän lyhyempi, koska nää eheyttäjät hän on niinku tullut tietoiseksi koko transasiasta vasta nyt sitten viime vuosien aikana ja sitä innostuneen sitten ehkä tähän on valitettavasti tartuttu.

Toimittaja Aalto Puutio

Me ollaan tänään puhuttu Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapeen kanssa siitä, mitä eheyttäminen on ja missä sitä Suomessa tapahtuu. Mikko Ala-Kapee, kiitos paljon kun olit vieraana.

Pirkanmaan Setan toiminnanjohtaja Mikko Ala-Kapee

Kiitos.

Minun sinun hänen.

Teidän heidän meidän.

Radio moreeni